

Materialy faktograficzne

Tomasz Duda, tomasz.duda@usz.edu.pl,

Zakład Turystyki i Rekreacji, Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej, Wydział Nauk o Ziemi, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin

Raport z analizy potencjału turystyczno-kulturowego powiatu kamieńskiego

Abstrakt: Analiza potencjału turystyczno-kulturowego powiatu kamieńskiego jest częścią szerszego projektu prowadzonego przez „Turystykę Kulturową” mającego na celu badania i porównanie potencjału poszczególnych mikroregionów w Polsce. Została ona przeprowadzona zgodnie z metodą opracowaną przez Armina Mikos von Rohrscheidt w 2010 r. w oparciu o bonitację punktową z odpowiednio dobranymi kryteriami odnośnie poszczególnych form wycieczek kulturowych i grup walorów. Niniejsza analiza, podobnie i jak wszystkie poprzednie, skupia się na potencjalnych celach turystyki kulturowej, zagospodarowaniu turystycznym oraz dostępności atrakcji turystycznych na badanym obszarze.

I. Dane dotyczące przebiegu badania

Obszar badań: powiat kamieński

Lokalizacja: województwo zachodniopomorskie

Zasięg: mikroregion

Metodologia: metoda oceny potencjału turystyczno-kulturowego mikroregionów zawarta w: Mikos von Rohrscheidt A., 2010, Turystyka kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy (wyd.2), wyd. KulTour.pl, Poznań

Kwerenda: źródłowa i literatury: maj-czerwiec 2018 i maj-czerwiec 2019

Zapytania waloryzacyjne w obiektach i wizje lokalne: lipiec-sierpień 2018 i maj 2019

Badania terenowe: czerwiec-sierpień 2018 i maj 2019

Prowadzący badania terenowe: Tomasz Duda

Data wypełnienia formularza: czerwiec 2019

II. Formularz waloryzacyjny:

Kategoria I: Potencjalne cele turystyki kulturowej

I.A.: zabytki

I.A.a) obiekty sakralne:

Historyczna katedra (12 punktów)

Konkatedra pw. NMP, św. Jana Chrzciciela i św. Faustyna biskupa w Kamieniu Pomorskim (12)

Historyczna bazylika (za pierwsze dwie, punkty tylko wówczas, jeśli nie są katedrami) (6)
brak

Historyczny zespół sakralny dużej wielkości Z (pierwsze dwa) (6)

Osiedle Katedralne wraz z zabudową dawnej kanonii w Kamieniu Pomorskim (6)

Mniejszy lub częściowo zachowany historyczny zespół sakralny (pierwsze dwa) (3)

brak

Historyczna znacząca świątynia innych religii ZD (za pierwsze dwie) (6)

brak

Sanktuarium historyczne o znaczeniu międzynarodowym (10)

brak

Sanktuarium historyczne o znaczeniu krajowym lub regionalnym (diecezjalnym) (jedno pierwsze) (6)

brak

Sanktuarium o znaczeniu ponadregionalnym bez historycznego kultu (za pierwsze dwa) (7)

Sanktuarium Cudownego Obrazu Brzozdowieckiego Pana Jezusa Ukrzyżowanego i Matki Bożej Bolesnej (7)

Inne sanktuarium tej rangi lub sanktuarium o znaczeniu regionalnym bez historycznego kultu (za pierwsze dwa) (3)

brak

Inna historyczna stale dostępna świątynia innych wyznań i religii (4)

brak

Inna świątynia innych wyznań i religii Z (2)

brak

Aktualna siedziba biskupia (6)

Historyczna i aktualna siedziba biskupów szczecińsko-kamieńskich (konkatedra) (6)

Inny obiekt sakralny o znacznych walorach architektonicznych (pierwsze trzy) (4)

Gotycka Kolegiata pw. św. Mikołaja w Wolinie (4)

Późnogotycki kościół pw. Narodzenia NMP w Jarszewie (4)

Ryglowy kościół pw. Świętej Trójcy w Świerznie (4)

I.A.b) Zamki i pałace:

Monumentalny zamek lub pałac historyczny, miejsce ważnych wydarzeń ZD (za pierwsze trzy) (12)

brak

Monumentalny zamek lub pałac historyczny ZD (za pierwsze trzy) (10)

brak

Zamek lub pałac historyczny, miejsce ważnych wydarzeń ZD (za pierwsze trzy) (5)

brak

Zamek lub pałac historyczny ZD (za pierwsze trzy) (3)

Renesansowy Pałac Biskupi – siedziba dawnej kurii biskupiej w Kamieniu Pomorskim (3)

Zamek lub pałac stylizowany D (za pierwsze dwa*) (2)

Folwark i założenie parkowo-pałacowe w Piaskach Wielkich (gm. Wolin) (2)

Pałac i założenie parkowe rodziny von Flemming w Benicach (2)

Dwór lub inna rezydencja, miejsce ważnych wydarzeń ZD (za pierwsze trzy**) (6)

XVIII-wieczny Dom Dziekana – dworek, miejsce wynalezienia butelki lejdeckiej Ewalda von Kleista (6)

Ruina historycznego zamku, pałacu, grodu D (za pierwsze trzy***) (2)

Ruiny zamku biskupów kamieńskich w Golczewie (2)

Ruina historycznego zamku, pałacu, grodu, niedostępna (za pierwsze trzy****) (1)

Ruiny założenia pałacowego (ryglowego) rodziny von Flemming w Świerznie (1)

I.A.c) Inne zabytkowe obiekty architektoniczne i techniczne:

Średniowieczny cenny zespół urbanistyczny z rynkiem i ulicami, zachowany w znacznej części (za pierwsze trzy) (12)

brak

Inny cenny zespół urbanistyczny na przynajmniej krajową skalę (10)

Zespół urbanistyczny Osiedla Katedralnego, otoczonego murami obronnymi i wałami w Kamieniu Pomorskim (10)

Historyczny zespół urbanistyczny z rynkiem, zachowany we fragmentach (pierwsze dwa) (3)
brak

Budynek o znacznych walorach architektonicznych, miejsce ważnych wydarzeń ZD (pierwsze trzy) (6)

brak

Budynek o znacznych walorach architektonicznych, miejsce ważnych wydarzeń Z (pierwsze dwa**) (3)

brak

Budynek o znacznych walorach architektonicznych ZD (pierwsze trzy**) (4)

Gotycka Brama Wolińska w Kamieniu Pomorskim (4)

Gotycki Ratusz Staromiejski w Kamieniu Pomorskim (4)

Budynek – miejsce ważnych wydarzeń ZD (pierwsze dwa***) (4)

brak

Budynek o znacznych walorach architektonicznych Z (pierwsze trzy****) (3)

Pałac Biskupi w Kamieniu Pomorskim (3)

Budynek, miejsca ważnych wydarzeń Z (pierwsze dwa****) (1)

brak

Historyczne fortyfikacje miejskie zachowane w znacznej części ZD (4)

brak

Znaczne fragmenty historycznych fortyfikacji miejskich (2)

brak

Ruiny fortyfikacji miejskich (1)

Pozostałości średniowiecznych fortyfikacji miejskich w Kamieniu Pomorskim (1)

Zachowane w znacznej części zespoły zabytkowe związane z dziejami innych niż polska grup etnicznych (za pierwsze dwa zespoły) (7)

brak

Pojedyncze zabytki związane z dziejami innych grup etnicznych ZD (za pierwsze dwa*) (4)

brak

Częściowo zniszczone lub niedostępne obiekty związane z innymi grupami etnicznymi (pierwsze dwa) (1)

brak

Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu międzynarodowym ZD (pierwszy) (10)

brak

Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu krajowym ZD (pierwsze dwa*) (7)

brak

Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu regionalnym ZD (do trzech***) (3)

most zwodzony w Dziwnowie (3)

most obrotowy w Wolinie (3)

latarnia morska Kikut w Wiselce (3)

Historyczna, funkcjonująca stale linia kolejowa lub żeglugowa (tylko za przystanek początkowy lub końcowy danej linii) (6)

brak

Historyczna, funkcjonująca sezonowo lub nieregularnie linia kolejowa lub żeglugowa (lub przystanki pośrednie linii stałej) (za pierwszy przystanek**) (4)

brak

I.A.d) Obiekty militarne:

Zespół forteczny o bardzo dużym znaczeniu militarnym, zachowany w znacznej części ZD (10)

brak

Zespół forteczny o mniejszym znaczeniu lub zachowany w mniejszej części* ZD (4)

brak

Zespół forteczny o mniejszym znaczeniu dostępny sezonowo lub w mniejszej części** (2)

brak

Pojedyncze zachowane obiekty forteczne ZD (za pierwsze dwa***) (2)

brak

Pojedyncze obiekty forteczne dostępne częściowo, ruiny fortec (pierwsze dwie****) (1)

brak

Zachowana w dużej części, dostępna linia umocnień, ważna strategicznie (pierwsze dwie) (4)

brak

Zachowana w niewielkiej części, dostępna linia umocnień* (2)

brak

Pojedyncze dostępne fragmenty umocnień (pierwsze dwa)** (1)

Wyrzutnia rakiet V-3 w Zalesiu (1)

Dodatkowe punkty za obiekty dziedzictwa kulturowego:

Obiekt Dziedzictwa Kulturowego o znaczeniu międzynarodowym ZD: UNESCO (dodatkowo 30)

brak

Obiekt będący na polskiej liście Pomników Historii ZD (dodatkowo, jeśli nie znajduje się on na liście UNESCO) (15)

Zespół katedralny w Kamieniu Pomorskim (15)

Przy braku ogólnej dostępności obiektów z tej grupy punkty są odejmowane, pozostawia się tylko 1/3 punktów przyznanych za dany obiekt, jeśli inaczej nie wskazano

nie dotyczy

Dodatkowe punkty za wszystkie miejsca lub obiekty wpisanych powyżej klas:

Za stałych przewodników miejskich, oprowadzających po obiektach lub przewodników obiektowych w języku polskim (za pierwsze pięć) (2)

Zespół Katedralny w Kamieniu Pomorskim (2)

Za minimum dwa języki obce w ofercie przewodników (w pierwszych pięciu obiektach) (1)

Zespół katedralny w Kamieniu Pomorskim (j. niemiecki i j. angielski) (1)

Za możliwość zamówienia przewodnika obiektowego** (pierwsze pięć) (1)

Kościół św. Mikołaja w Kamieniu Pomorskim (1)

Za minimum dwa języki obce w ofercie przewodników (w pierwszych pięciu) (1)

Kościół św. Mikołaja w Kamieniu Pomorskim (j. niemiecki, j. angielski) (1)

Przewodniki elektroniczne po miejscu lub obiekcie (za pierwsze trzy) (1)

brak

Mikroeventy oferowane podczas każdego zwiedzania grupowego miejsca lub obiektu (pierwsze dwa) (2)

brak

Mikroeventy dostępne na zamówienie grupowe podczas zwiedzania miejsca lub obiektu (za pierwsze dwa) (1)

Koncert organowy w kamieńskiej katedrze (1)

Wersje obcojęzyczne przewodników elektronicznych (przynajmniej dwie wersje obcojęzyczne, w pierwszych trzech obiektach) (1)

brak

Własny materiał informacyjny w obiekcie, jak publikacje monograficzne, albumy (za pierwsze trzy obiekty) (1)

Konkatedra św. Jana Chrzciciela w Kamieniu Pomorskim (1)

Kolegiata św. Mikołaja w Wolinie (1)

Własny materiał informacyjny w językach obcych (przynajmniej dwóch) w pierwszych trzech obiektach (1)

Konkatedra św. Jana Chrzciciela w Kamieniu Pomorskim (1)

Za bardzo dobry (2) lub dobry (1) stan konserwacji i estetyki najważniejszych trzech obiektów (element uznaniowy) można doliczyć w sumie od 1 do 2 punktów dla całego regionu

Zespół katedralny w Kamieniu Pomorskim (2)

I.B. Miejsca historyczne lub znaczące:

I.B.a) Budowle historyczne i monumenty:

Monumenty (pomniki) o znaczeniu międzynarodowym (każdy) (8)

brak

Monumenty (pomniki) o znaczeniu krajowym (do trzech*) (6)

brak

Monumenty (pomniki) o znaczeniu regionalnym (do trzech**) (2)

Kamień pamiątkowy upamiętniający śmierć króla wikingów Haralda Sinozębego w Wolinie (2)

Pomniki lub obiekty małej architektury o znaczeniu lokalnym (do trzech***) (1)

Wzgórze Tryglawa w Wolinie (1)

Aleja Gwiazd w Międzyzdrojach (1)

Aleja Gwiazd Sportu w Dziwnowie (1)

Miejsca historyczne o międzynarodowym znaczeniu (do trzech) (8)

Osada Słowian i Wikingów w Wolinie (8)

Miejsca historyczne o znaczeniu krajowym (do trzech) (4)

brak

Miejsca historyczne o znaczeniu regionalnym (do trzech**) (2)

brak

Miejsca związane z akcją utworów literackich o międzynarodowym znaczeniu (za pierwsze trzy) (3)

brak

Miejsca związane z akcją utworów literackich o krajowym znaczeniu (za pierwsze trzy) (2)

Kamień Pomorski – akcja powieści „Biblia diabła” Leszka Hermana (2)

Benice – akcja powieści „Biblia diabła” Leszka Hermana (2)

Miejsca związane z biografią osób o międzynarodowym znaczeniu (pierwsze trzy) (3)

Wolin – miejsce związane z życiem króla duńskiego (króla wikingów) Haralda Sinozębego (3)

Wolin – miejsce urodzin i działalności reformatora Pomorza – Jana Bugenhaggena (3)

Miejsca związane z biografią osób o krajowym znaczeniu (do trzech) ZD (2)

brak

Miejsca związane z biografią osób o krajowym znaczeniu, niedostępne lub częściowo zachowane (za pierwsze dwa*) (1)

brak

Miejsca związane z biografią osób o regionalnym znaczeniu (pierwsze dwa) (1)

brak

Miejsca związane z biografią osób innej narodowości, ważnych w skali krajowej dla tych narodowości (za pierwsze dwa) (2)

Kamień Pomorski – miejsce działalności i śmierci wynalazcy pierwszego kondensatora – Ewalda von Kleista (2)

I.B.b) Cmentarze historyczne:

Nekropolia zbiorowa władców Polski (8)

brak

Nekropolia zbiorowa innych znanych w kraju osobistości (do trzech) (5)

brak

Nekropolia zbiorowa znanych osobistości w skali regionu (do trzech) (2)

Miejsce pochówku Książąt Pomorskich z dynastii Gryfitów – władców Pomorza – Kamień Pomorski, katedra (2)

Miejsce pochówku biskupów kamieńskich – Kamień Pomorski, katedra (2)

Pojedyncze miejsce pochówku osobistości znanej w skali międzynarodowej (6)

brak

Pojedyncze miejsce pochówku osobistości znanej w skali kraju (do trzech) (2)

brak

Pojedyncze miejsce pochówku osobistości znanej w skali regionu (do trzech) (1)

brak

brak

Za każdy cmentarz zabytkowy lub inną nekropolię o znacznie ograniczonej dostępności – odejmuje się połowę przyznanych punktów

nie dotyczy

I.B.c) Budowle współczesne:

Budowle współczesne o bardzo wysokiej wartości architektonicznej D (do dwóch) (5)

brak

Budowle współczesne o bardzo wysokiej wartości architektonicznej (nie dostępne) (do dwóch*) (2)

brak

Budowle współczesne o wysokiej wartości architektonicznej (do trzech**) (1)

brak

I.C. Pojedyncze dzieła sztuki:

Pojedyncze obiekty sztuki historycznej o znaczeniu międzynarodowym (10)

brak

Pojedyncze obiekty sztuki o znaczeniu krajowym (do trzech) (5)

brak

Pojedyncze obiekty sztuki o znaczeniu regionalnym (do trzech*) (3)

Obrazy Łukasza Cranacha Młodszego – katedra w Kamieniu Pomorskim (3)

Obraz Joachima Sellina „Sąd Ostateczny” z XVII w. – Jarszewo (3)

Obiekty, instalacje lub zespoły sztuki współczesnej o znaczeniu międzynarodowym (9)

brak

Obiekty, instalacje lub zespoły sztuki współczesnej o znaczeniu krajowym (do trzech*) (5)

brak

Obiekty, instalacje lub zespoły sztuki współczesnej o znaczeniu regionalnym (do trzech**) (2)

brak

I.D. Muzea i wystawy (w tym skanseny, galerie, muzea techniki):

Muzea o znaczeniu międzynarodowym (10)

brak

Muzea o znaczeniu krajowym (do trzech) (8)

brak

Muzea o znaczeniu regionalnym (do trzech) (5)

Muzeum Historii Ziemi Kamieńskiej (MHZK) – Kamień Pomorski (5)

Muzeum Wolińskiego Parku Narodowego – Międzyzdroje (5)

Muzeum Regionalne w Wolinie (5)

Muzea o znaczeniu lokalnym (do trzech****) (2)

Muzeum Kamieni w Kamieniu Pomorskim (2)

Muzeum-bunkier V-3 w Zalesiu (2)

Muzea typu skansenowskiego duże o przynajmniej regionalnym zasięgu (10)

Centrum Słowian i Wikingów – Wolin (10)

Inne muzea typu skansenowskiego (za pierwsze dwa) (6)

Bałtycki Park Miniatur – Międzyzdroje (6)

Zorganizowane w ostatnim roku wystawy czasowe o zasięgu krajowym (w sumie za pierwsze trzy) (4)

brak

Zorganizowane w ostatnim roku wystawy czasowe o zasięgu regionalnym* (w sumie za pierwsze trzy) (2)

Wystawa „Miasto i jego mieszkańcy. Kamień Pomorski w latach 50. XXw” – MHZK w Kamieniu Pomorskim (2)

Wystawa „Przeszłość odkryta. Powiat kamieński w świetle archeologii” w MHZK w Kamieniu Pomorskim (-)

Wystawa „Duchowość natury” w MHZK w Kamieniu Pomorskim (-)

Organizacja Nocy Muzeów w regionie na dużą skalę (ponad 10 placówek) (4)

brak

Organizacja Nocy Muzeów w regionie na mniejszą skalę* (3-9 placówek) (2)

MHZK w Kamieniu Pomorskim – na terenie placówek w katedrze kamieńskiej, Domu Dziekana oraz siedziby MHZK (2)

Lokalne Izby Pamięci, ogólnodostępne prywatne kolekcje pamiątek (do trzech****) (1)

brak

Samodzielne prezentacje multimedialne (pierwsze dwie) (4)

brak

Przy wszystkich uwzględnionych powyżej muzeach i ekspozycjach **dodatkowe** punkty za:

Ekspozycje i prezentacje multimedialne (do dwóch) (2)

Muzeum Regionalne w Wolinie (2)

Wersje obcojęzyczne ekspozycji i prezentacji multimedialnych (do dwóch) (1)

Muzeum Regionalne w Wolinie (1)

Ekspozycje i prezentacje albo samodzielne placówki muzealne związane tematycznie z innymi grupami narodowymi lub etnicznymi, dziejami innych państw lub narodów (za pierwsze dwie z objaśnieniami w innym języku) (3)

brak

Przewodniki elektroniczne (1)

brak

Wersje obcojęzyczne przewodników elektronicznych (do dwóch języków za każdy) (1)

brak

Przewodnicy obiektowi stali (2)

MHZK w Kamieniu Pomorskim (2)

Muzeum Kamieni w Kamieniu Pomorskim (2)

*Muzeum Regionalne w Wolinie (2)**Przewodnicy obiektowi na wcześniejsze zamówienie** (1)**Muzeum Wolińskiego Parku Narodowego w Międzyzdrojach (1)**Przewodnicy obiektowi na wcześniejsze zamówienie w przynajmniej dwóch językach obcych (w braku stałych), za każdy język do trzech (1)**MHZK w Kamieniu Pomorskim – j. niemiecki (1)**Muzeum Regionalne w Wolinie – j. niemiecki (1)**Mikroeventy oferowane podczas każdego zwiedzania grupowego muzeum (pierwsze dwa) (2)*
*brak**Mikroeventy dostępne na zamówienie grupowe podczas zwiedzania muzeum (za pierwsze dwa) (1)**brak**Własny materiał informacyjny, wydany nie dawniej niż przed pięciu laty (1)**Muzeum Regionalne w Wolinie (1)**Wersje obcojęzyczne własnych materiałów informacyjnych (min. dwie wersje) (1)**brak**Sklep muzealny otwarty w godzinach pracy muzeum (1)**MHZK w Kamieniu Pomorskim (1)**Muzeum Kamieni w Kamieniu Pomorskim (1)**Muzeum Wolińskiego Parku Narodowego w Międzyzdrojach (1)**Muzeum Regionalne w Wolinie (1)**Przy muzeach o znaczeniu **krajowym** dodatkowe punkty za:**Opis zbiorów w językach obcych (1)**nie dotyczy**Pojedyncze eksponaty (kolekcje) o znaczeniu międzynarodowym (do dwóch) (2)**nie dotyczy**Przy muzeach **regionalnych** i **lokalnych** punkty dodatkowe za:**Stałe godziny otwarcia (1)**MHZK w Kamieniu Pomorskim (1)**Muzeum Kamieni w Kamieniu Pomorskim (1)**Muzeum Wolińskiego Parku Narodowego w Międzyzdrojach (1)**Muzeum Regionalne w Wolinie (1)**Muzeum-bunkier V-3 w Zalesiu (1)**Pojedyncze eksponaty lub kolekcje o znaczeniu międzynarodowym (do dwóch w sumie) (2)**brak**Pojedyncze eksponaty o znaczeniu krajowym (najwyżej jeden) (1)**brak**Każdą wystawę tematyczną stałą powyżej czterech (do dwóch w sumie) (1)**brak**Własny materiał informacyjny, opracowania mniejsze (broшуry, foldery) (1)**MHZK w Kamieniu Pomorskim (1)**Muzeum Kamieni w Kamieniu Pomorskim (1)**Muzeum Wolińskiego Parku Narodowego w Międzyzdrojach (1)**Muzeum Regionalne w Wolinie (1)***I.E. Eventy kulturowe***Regularne eventy kultury wysokiej o znaczeniu międzynarodowym (7)**Międzynarodowy Festiwal Muzyki Organowej w Kamieniu Pomorskim (7)*

Regularne eventy kultury wysokiej o znaczeniu krajowym (do dwóch) (6)
brak

Regularne eventy kultury wysokiej o znaczeniu regionalnym (do dwóch) (4)

Muzyka na Szlaku Gotyku Ceglanego – Kamień Pomorski (4)

Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu międzynarodowym (7)

Międzynarodowy Festiwal Słowian i Wikingów – Wolin (7)

Dzień Grecki przy pomniku Greków w Dziwnowie (7)

Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu krajowym (do trzech) (6)

Festiwal Gwiazd w Międzyzdrojach (6)

Festiwal Gwiazd Sportu – Dziwnów (6)

Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu regionalnym (do trzech) (4)

Święto Golczewskiej Żabki – Golczewo (4)

Western Piknik – Sulomino (gm. Wolin) (4)

Regularne inscenizacje historyczne lub militarne o znaczeniu międzynarodowym (7)

Festiwal Słowian i Wikingów – inscenizacja bitwy wikińskiej (7)

Regularne inscenizacje historyczne lub militarne o znaczeniu krajowym (do dwóch) (6)

brak

Regularne inscenizacje historyczne lub militarne o znaczeniu regionalnym (do dwóch) (4)

brak

Rzadsze eventy kultury wysokiej lub masowej o znaczeniu międzynarodowym (jeden) (4)

brak

Regularne działanie na terenie regionu grup inscenizacji historycznej (za pierwsze dwie) (5)

Grupa inscenizacyjna – Drużyna Grodu Trzygława (Wolin) (5)

Dodatkowy punkt przyznaje się za każdy dzień trwania danego eventu kultury masowej ponad 4 dni (jednak nie więcej niż 3 punkty w sumie)

brak

I.F. Funkcjonujące zakłady przemysłowe

Z ofertą turystyczną (do dwóch) (2)

brak

Z ofertą kulturową (do dwóch) (2)

brak

Mikroeventy oferowane podczas każdego zwiedzania grupowego zakładu (pierwsze dwa) (2)

brak

Mikroeventy dostępne na zamówienie grupowe podczas zwiedzania zakładu (pierwsze dwa) (1)

brak

Dodatkowo za obsługę w językach obcych (minimum dwa języki obce) (za każdą ofertę) (1)

brak

I.G. Kulturowo znacząca oferta przyrodnicza:

ZOO, akwaria, parki dzikich zwierząt, inne duże obiekty zoologiczne (do trzech) (4)

brak

Park Narodowy z Muzeum Przyrodniczym na terenie regionu (8)

Woliński Park Narodowy (8)

Park Krajobrazowy na terenie regionu (do trzech) (2)

brak

Rezerwat przyrody na terenie regionu (poza parkami narodowymi i krajobrazowymi) (do trzech) (1)

Rezerwat przyrody „Golczewskie uroczysko” (1)

Rezerwat przyrody „Wiejkowski Las” (1)

Rezerwat przyrody „Łuniewo” (1)

Ogród Botaniczny, palmiarnia, arboretum (za pierwsze dwa) (4)

brak

Ogród przy rezydencji, park kultywowany (za pierwsze dwa) (2)

brak

Park miejski duży kultywowany (pow.4 ha) z obiektami sztuki (pierwsze dwa) (2)

brak

Park miejski duży, kultywowany bez obiektów sztuki* (pierwsze dwa) (1)

Park Miejski wraz z plantami w Kamieniu Pomorskim (1)

Park miejski mniejszy (pow. 1-4 ha) z obiektami sztuki** (za pierwszy) (1)

brak

I.F. Szlaki kulturowe:

Przebiegające przez region lub jego miejscowości materialne lub realne szlaki turystyczne o znaczeniu międzynarodowym (8)

Europejski Szlak Gotyku Ceglanego (Kamień Pomorski) (8)

Europejski Szlak Cysterski (Wolin) (8)

Szlak Wikingów (Wolin) (8)

Pomorska Droga Świętego Jakuba (Kamień Pomorski, Wolin, Międzyzdroje, Lubin) (8)

Przebiegający przez region lub jego miejscowości materialne lub realne szlaki o znaczeniu krajowym (za pierwsze trzy) (6)

brak

Przebiegające przez region lub jego miejscowości materialne lub realne szlaki o znaczeniu regionalnym (za pierwsze dwa) (3)

brak

Materialne lub realne szlaki turystyczne w regionie (własne) (za pierwsze trzy) (3)

brak

Materialne lub realne szlaki lub trasy w poszczególnych miejscowościach regionu (za pierwsze trzy) (3)

brak

Wirtualne szlaki turystyczne przebiegające przez teren regionu (za pierwsze trzy) (2)

Szlak Gryfitów – Kamień Pomorski, Wolin (2)

Szlak Dziedzictwa Kulinarного Pomorza „Smaki Pomorza” – Wolin, Dziwnów (2)

Szlak Misji Chrystianizacyjnej św. Ottona z Bambergu – Kamień Pomorski, Wolin (2)

Wirtualne trasy tematyczne w miejscowościach regionu (za pierwsze trzy) (1)

brak

Podziemne trasy turystyczne stale dostępne na terenie regionu (7)

brak

Regularna oferta objazdu turystycznego z przewodnikiem (za pierwsze dwie trasy) (3)

brak

Oferta objazdu turystycznego z przewodnikiem na zamówienie (za pierwsze dwie trasy) (1)

Szlakami kulturowymi Ziemi Kamieńskiej – oferta agencji „dudowie.pl” (1)

Dodatkowe wersje językowe objazdu z przewodnikiem (za pierwsze dwie) (1)

Szlakami kulturowymi Ziemi Kamieńskiej – oferta agencji „dudowie.pl” – j. angielski (1)

Kategoria II: Elementy obsługi turystycznej:

II.A. Informacja turystyczna:

Informacja turystyczna na miejscu, regularnie czynna (2)

Punkt Informacji Turystycznej – Kamień Pomorski (2)

Centrum IT – Międzyzdroje (2)

Informacja w językach obcych (za każdy język do trzech) (1)

Punkt Informacji Turystycznej – Kamień Pomorski – język angielski i niemiecki (2)

Centrum IT w Międzyzdrojach – j. niemiecki, angielski, szwedzki (3)

Przewodnicy miejscy lub terenowi na zamówienie (3)

Kamień Pomorski (3)

Międzyzdroje (-)

Przewodnicy miejscy lub terenowi (za każdy język do czterech) (1)

Kamień Pomorski – j. niemiecki (1)

Międzyzdroje – j. niemiecki (1)

Aktualny własny materiał informacyjny wysokiej jakości na temat regionu lub jego miejscowości (ogólnie) (2)

Kamień Pomorski (2)

Międzyzdroje (-)

Wolin (-)

Wersje obcojęzyczne materiału informacyjnego wysokiej jakości (każdy język do trzech) (1)

Kamień Pomorski – język niemiecki (1)

Międzyzdroje – j. niemiecki (1)

Wolin – j. niemiecki, j. angielski (2)

Pozostały aktualny materiał informacyjny (1)*

Kamień Pomorski – informatory obiektowe (dot. m.in. katedry i zespołu katedralnego) (-)

Mierzeja Dziwnowska (1)

Okolice Lubina i Międzyzdrojów (1)

Wersje obcojęzyczne pozostałego materiału informacyjnego (od dwóch języków) (1)

brak

II.B. Infrastruktura turystyczna

Hotele 5, 4, 3, 2, 1-gwiazdkowe, hostele, schroniska, kwatery zorganizowane (za pierwsze dwa obiekty w każdej kategorii) (2)

*Vienna House Amber Baltic ***** Międzyzdroje (2)*

*Aurora Family & SPA ***** Międzyzdroje (2)*

*Stary Dziwnów Hotel & SPA *** Dziwnów (2)*

*Hotel Wolin *** Międzyzdroje (2)*

*Hotel Nautilus ** Międzyzdroje (2)*

*Pensjonat Pingwin ** Międzyzdroje (2)*

*Pensjonat Perła * Międzyzdroje (2)*

*Golden Tulip * Międzyzdroje (2)*

Hotel Pod Muzami Kamień Pomorski (2)

Villa Baltica Międzyzdroje (2)

Dom Turysty PTTK Międzyzdroje (2)

Schronisko „Żagiel” Dziwnów (2)

Istniejąca oferta pakietowa hoteli z usługami turystycznymi (za pierwsze dwie oferty w różnych klasach) (1)

brak

Restauracje z autentyczną kuchnią regionalną (za pierwszy obiekt) (3)

Ryby Zubowicz Kamień Pomorski (3)

Restauracje z autentyczną krajową kuchnią tradycyjną (za pierwszy inny obiekt) (2)

Restauracja Pod Muzami Kamień Pomorski (2)

Inne restauracje (za pierwszy obiekt) (1)

Restauracja Port - Międzyzdroje (1)

Dodatkowe punkty za historyczne wnętrza restauracji (za pierwsze dwa obiekty) (1)
brak
Dodatkowe punkty za ofertę kulturową w restauracji (za pierwsze dwa obiekty) (1)
brak
Dodatkowe punkty za restauracje otwarte po godzinie 22.00 (za pierwszą) (1)
Tawerna Róża Wiatrów Międzyzdroje (1)
Dodatkowe punkty za restauracje otwarte po godzinie 24.00 (za pierwszą) (1)
brak
Bistra, bary (za pierwszy obiekt) (1)
Bistro „Nemo” - Międzyzdroje (1)
Możliwość wynajęcia na miejscu autokaru, minibusa, samochodu (za pierwsze dwie oferty) (2)
Lech Travel Międzyzdroje (2)
Benko-Bus Kamień Pomorski (2)

II.C. Infrastruktura komunikacyjna:

Lotnisko z połączeniami międzynarodowymi w odległości mniej niż 50 km od centrum regionu (1 godzina na dotarcie) (4)
Port Lotniczy NZSS „Solidarność” Szczecin-Goleniów – odległość 42 km od Wolina (4)
Lotnisko z połączeniami krajowymi* w odległości mniejszej niż 50 km od centrum regionu (3)
brak
Duży dworzec kolejowy na miejscu (za pierwszy) (3)
brak
Inny* dworzec kolejowy na miejscu (za pierwszy) (2)
Dworzec kolejowy w Wolinie (trasa Szczecin – Świnoujście) (2)
Dworzec autobusowy na miejscu (za pierwszy) (2)
brak
Przystanek autobusowy* na miejscu (za pierwszy) (1)
Kamień Pomorski (1)
Międzyzdroje (-)
Wolin (-)
Port pasażerski morski na miejscu (za pierwszy) (3)
brak
Czynna przystań* pasażerska morska lub rzeczna (za pierwszą) (1)
Przystań statków wycieczkowych w Międzyzdrojach (1)
Autostrada lub droga szybkiego ruchu w odległości mniej niż 20 km (za pierwsze dwie) (4)
Droga szybkiego ruchu S3 na terenie powiatu (4)
Droga ekspresowa lub droga główna krajowa w odległości mniej niż 10 km (za pierwsze dwie) *Droga krajowa DK3 – na terenie powiatu (2)*
Inne połączenia* bez utrudnień dla autokarów (za pierwsze dwa) (1)
DK3 Szczecin – Świnoujście (-)
DW102 Międzyzdroje – Kołobrzeg (1)
Obecność komunikacji miejskiej, gminnej, regionalnej (2)
Kamień Pomorski, Międzyzdroje (2)
Kursy nocne komunikacji miejskiej, gminnej, regionalnej (1)
brak
Całodobowa oferta taxi na miejscu (1)
Międzyzdroje (1)
Stała oferta powozów, bryczek i inna retro (za pierwszą ofertę) (3)

brak

Oferta powozów, bryczek i inna retro na zamówienie (za pierwszą ofertę*) (1)

brak

II.D. Promocja turystyczna:

Samodzielny udział regionu lub wchodzących w jego skład miejscowości, gmin lub obiektów w światowych prestiżowych targach turystycznych (za każde stoisko w roku do trzech) (3)

brak

Samodzielny udział regionu lub innych podmiotów (jak wyżej) w krajowych targach turystycznych* (za każde stoisko do trzech) (2)

brak

Wydawanie regularnych publikacji o charakterze promocyjnym (za pierwsze dwa w ostatnim roku) (1)

brak

Zorganizowanie podróży/wizyty medialnej w ostatnich dwóch latach (2)

brak

Zorganizowanie konferencji naukowej lub popularyzującej związanej z turystyką w ciągu ostatniego roku (1)

Konferencja-warsztaty „Szlak Gryfitów” Kamień Pomorski (1)

Kategoria III: Pozostała oferta czasu wolnego

III. Instytucje kultury:

Teatr stały (pierwszy obiekt) (3)

brak

Filharmonia na miejscu (3)

brak

Stała oferta koncertów muzycznych* (za pierwszą ofertę) (2)

Koncerty muzyki organowej – Kamień Pomorski (2)

Sezonowa oferta teatralna lub muzyczna** (za pierwsze dwie) (1)

Kamień pomorski – koncerty na gotyckim szlaku (1)

Opera na miejscu (2)

brak

Teatr muzyczny (operetka, rewia lub musical) na miejscu (za pierwszą ofertę) (2)

brak

Kino stałe (za pierwszy obiekt) (2)

Kino Eva - Międzyzdroje (2)

III.B. Atrakcje krajobrazowe

Góry ze znakowanymi szlakami turystycznymi na terenie regionu (2)

Wzgórza morenowe Wolińskiego parku Narodowego (2)

Jeziora zdadne do kąpiei, dostępne ze szlakami pieszymi/rowerowymi (pierwszy akwen) (2)

brak

Brzeg morski na terenie regionu (3)

wybrzeże Morza Bałtyckiego (3)

Pomniki przyrody (za pierwsze dwa) (1)

Lipy „babki proszalne” w Lubinie (1)

Dąb Prastary - Wapnica (1)

Wieże (punkty) widokowe stale dostępne (za pierwsze dwie) (1)

Lubin – grodzisko (1)

Wzgórze Zielonka (1)

Możliwość zamówienia lotu turystycznego nad regionem lub miejscowością (za pierwszą) (3)
brak

III.C. Oferta sportowa, edukacyjna i rekreacyjna:

Baseny kryte ogólnodostępne (za pierwszy obiekt) (2)

brak

Baseny otwarte ogólnodostępne (za pierwszy obiekt przy braku basenu krytego) (1)

brak

Plaże morskie ogólnodostępne, plaże jeziorne rzeczne (za pierwszy obiekt) (2)

Plaża w Międzyzdrojach (2)

Plaża w Dziwnowie (-)

Plaża w Dziwnówku (-)

Plaża w Międzywodziu (-)

Stała oferta kursów językowych ogólnodostępnych (za pierwszą ofertę) (2)

Best Effect – Szkoła Języków Obcych w Kamieniu Pomorskim (2)

Sezonowa* oferta kursów językowych ogólnodostępnych (za pierwszą ofertę) (1)

brak

Stałe centra sportowe z ofertą ogólnodostępną (za pierwszy obiekt) (2)

MOSiR Kamień Pomorski (2)

Sezonowe* centra sportowe z ofertą ogólnodostępną (za pierwszy obiekt) (1)

brak

Stadiony sportowe (za pierwszy obiekt) (1)

brak

Szkoły i szkolenia sportowe ogólnodostępne (jeździeckie, lotnicze, inne) (pierwsze dwa) (1)

brak

Lodowiska ogólnodostępne stałe (za pierwszy obiekt) (2)

brak

Lodowiska sezonowe* (za pierwszy obiekt) (1)

Międzyzdroje (1)

Kategoria IV: Inne czynniki wspierające turystykę kulturową

IV.A. Instytucje w regionie:

Obecność uniwersytetu w regionie (za pierwszy) (4)

brak

Obecność innej uczelni wyższej w regionie (za pierwsze dwie) (2)

brak

Obecność siedziby władz państwowych (5)

brak

Obecność siedziby władz wojewódzkich (2)

brak

IV.B. Oferta turystyki zdrowotnej w regionie

Oficjalne kurorty (za pierwsze trzy miejscowości) (4)

Uzdrowisko – Kamień Pomorski (4)

Sanatoria i ogólnodostępne ośrodki rehabilitacji (punkty za pierwsze dwa obiekty) (2)

Uzdrowisko Świnoujście – sanatoria w Międzyzdrojach (2)

Szpital w Kamieniu Pomorskim (2)

IV.C. Oferta turystyki biznesowej w regionie

Regularne organizowanie imprez targowych o przynajmniej krajowym zasięgu (2)

brak

Obecność krajowych central wielkich firm w regionie (za pierwsze trzy) (2)

brak

Całoroczne centra konferencyjne (za pierwszy obiekt) (3)

*Hotel Aurora**** Family & SPA Międzyzdroje* (3)

IV.D. Oferta shoppingu w regionie

Galeria zakupów o znaczeniu regionalnym (za pierwszy obiekt) (4) za jeden następny (2)

brak

Autoryzowany punkt sprzedaży specyficznych produktów regionalnych z patentem europejskim (za pierwszy obiekt) (2)

brak

Autoryzowany punkt sprzedaży specyficznych produktów regionalnych znanych na skalę krajową (za pierwszy obiekt) (1)

brak

Deptak handlowy (za pierwszy) (2)

Promenada nadmorska – Międzyzdroje (2)

IV.E. Zagraniczne Partnerstwa Miast i Regionów

Istnienie zagranicznych związków partnerskich regionu lub jego miejscowości (pierwsze cztery) (1)

Związek partnerskich miast: Kamień Pomorski – Bromölla (Szwecja) (1)

Związek partnerskich miast: Kamień Pomorski – Lunen (Niemcy) (1)

Związek partnerskich miast: Kamień Pomorski – Porvoo (Finlandia) (1)

Związek partnerskich miast: Kamień Pomorski – Torgelow (Niemcy) (1)

Podsumowanie:

kategoria I: 326

kategoria II: 72

kategoria III: 21

kategoria IV: 17

Łącznie: 436

Tabela 1. Zestawienie punktacji dla powiatu kamińskiego w zakresie turystyki kulturowej

Kategoria	Podkategoria	Liczba uzyskanych punktów	Maksymalna liczba punktów
I. Potencjalne cele turystyki kulturowej	I.A. Zabytki	117	473
	I.A. a) Obiekty sakralne	43	122
	I.A. b) Zamki i pałace	16	108
	I.A. c) Inne zabytkowe obiekty architektoniczne i techniczne	31	140
	I.A. d) Obiekty militarne	1	18
	Dodatkowe punkty w kategorii I.A.	26	
	I.B. Miejsca historyczne lub znaczące	29	168
	I.B. a) Budowle historyczne i monumenty	25	102

	I.B. b) Cmentarze historyczne	4	56
	I.B. c) Budowle współczesne	0	10
	I.C. Pojedyncze dzieła sztuki	6	72
	I.D. Muzea i wystawy	65	205
	I.E. Eventy kulturowe	57	150
	I.F. Zakłady przemysłowe z ofertą turystyczną	0	16
	I.G. Kulturowo znacząca oferta przyrodnicza	12	53
	I.H. Szlaki kulturowe	40	106
	<i>RAZEM za kategorię I</i>	326	1243
II. Elementy obsługi turystycznej	II.A. Informacja turystyczna	17	17
	II.B. Infrastruktura turystyczna	36	51
	II.C. Infrastruktura komunikacyjna	18	32
	II.D. Promocja turystyczna	1	20
	<i>RAZEM za kategorię II</i>	72	120
III. Pozostała oferta czasu wolnego	III.A. Instytucje kultury	5	12
	III.B. Atrakcje krajobrazowe	9	14
	III.C. Oferta sportowa, rekreacyjna i edukacyjna	7	13
	<i>RAZEM za kategorię III</i>	21	39
IV. Inne czynniki wspierające turystykę kulturową	IV.A. Instytucje w regionie	0	15
	IV.B. Oferta turystyki zdrowotnej	8	16
	IV.C. Oferta turystyki biznesowej	3	11
	IV.D. Oferta shoppingu	2	11
	IV.E. Zagraniczne Partnerstwa Miast i Regionów	4	4
	<i>RAZEM za kategorię IV</i>	17	57
SUMA (WSZYSTKIE KATEGORIE)		436	1453

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy potencjału metodą bonitacji punktowej

III. Ocena mikroregionu z punktu widzenia turystyki kulturowej

W wyniku przeprowadzonej waloryzacji potencjału turystyczno-kulturowego powiatu kamieńskiego (województwo zachodniopomorskie) wykazano, że analizowany mikroregion w najważniejszej dla oceny kategorii (I. Potencjalne cele turystyki kulturowej) uzyskał **326 punktów**. Zgodnie z przyjętym podziałem zaproponowanym przez Mikosa von Rohrscheidta [2010, s. 447-472] oznacza to, że mamy do czynienia z jednostką administracyjną o **dużym potencjale** turystyczno-kulturowym (przedział punktowy 250-450). Biorąc pod uwagę dotychczasową ocenę potencjału mikroregionów województwa zachodniopomorskiego (cztery powiaty – kołobrzeski [Buryan, Mikos v. Rohrscheidt 2014], koszaliński [Lewańska 2014], stargardzki [Duda 2018b] oraz grodzki Szczecin [Duda 2019]), analizowany mikroregion ustępuje jedynie dwóm powiatom grodzkim, będącym jednocześnie największymi miastami regionu – Szczecinowi i Koszalinowi. Warto jednak podkreślić, że w kategorii I, najważniejszej z punktu widzenia oceny potencjału turystyczno-kulturowego, powiat kamieński uzyskał 326 punktów, co stawia go w czołówce najbardziej atrakcyjnych

pod tym względem regionów Pomorza Zachodniego. Tak dobry wynik nie jest jednak zaskoczeniem, gdyż powiat kamieński wraz z historycznymi grodami – Wolinem i Kamieniem Pomorskim od dawna postrzegany jest jako kluczowy do poznania tradycji, historii i kultury dawnego Pomorza.

Kamień Pomorski to jedna z pierwszych siedzib książęcych władców Pomorza, jak również wielowiekowe centrum religijne regionu i historyczna stolica biskupstwa. Otoczone niegdyś murami obronnymi i systemem wałów i fos osiedle katedralne należy do unikalnych rozwiązań architektonicznych nie tylko w skali całej Polski, ale i tej części Europy. W 2005 r. zostało uznane za Pomnik Historii, jedno z zaledwie trzech takich miejsc w województwie zachodniopomorskim. Pobliski Wolin natomiast, to historyczna osada drużyny wikińskiej, która pod nazwą Jomsborg pojawiała się w staronordyckich, skandynawskich sagach. Festiwal Słowian i Wikingów, organizowany tu regularnie każdego lata stanowi jedną z najważniejszych atrakcji turystycznych miasta i znany jest szeroko poza granicami Polski. Wolin utożsamiany jest również z legendarną Winetą, zatopionym przez bogów bogatym grodem, pełnym skarbów i niezwykłych tajemnic. To także pierwsza siedziba biskupstwa pomorskiego, założona jeszcze podczas misji chrystianizacyjnej w XII w. Od wieków okoliczne tereny stanowiły strefy wpływów biskupów kamieńskich, książąt z dynastii Gryfitów, a także duńskich wikingów czy władców plemion słowiańskich. Ten swoisty tygiel kulturowy przyczynił się do znacznej atrakcyjności i oryginalności regionu, stanowiąc obecnie o jego wysokim potencjale kulturowo-turystycznym.

Nie bez znaczenia dla rozwoju turystyki kulturowej w powiecie kamieńskim, jest z pewnością jego położenie w bezpośrednim sąsiedztwie wybrzeża Morza Bałtyckiego. Pomorze Zachodnie od lat znajduje się w czołówce krajowej pod względem zasobności bazy noclegowej (w 2018 r. udzielono tu ponad 5,6 mln noclegów, co stanowi 15% w skali całej Polski [za: GUS z dn. 31.12.2018]), a powiat kamieński zajmuje wysokie trzecie miejsce (po kołobrzeskim i Świnoujściu) pod względem gęstości bazy noclegowej w województwie (18,6 miejsc noclegowych na 1 km² w 2013 r. [Audyt turystyczny Pomorza Zachodniego, 2013]). Tak duża popularność turystyki wypoczynkowej oraz innych form aktywności nadmorskiej z pewnością przyczyniła się do popularyzacji miejsc, które z racji swojego położenia, dobrej dostępności oraz obecności zasobów o dużym potencjale turystycznym, stały się alternatywnymi celami wyjazdów do strefy wybrzeża. Dodatkowo, magnesem przyciągającym wczasowiczów do ośrodków położonych nieco oddalonych od samego wybrzeża są wydarzenia kulturalne oraz imprezy kultury masowej, organizowane tam głównie w okresie letnim. Są to przede wszystkim Festiwal Słowian i Wikingów, odbywający się co roku w Wolinie, Festiwal Gwiazd na promenadzie w Międzyzdrojach czy koncerty muzyki organowej w kamieńskiej katedrze. Niestety, ciągle obserwuje się brak w pełni rozwiniętej oferty turystyki kulturowej, w postaci choćby dobrze zarządzanych wycieczek tematycznych czy innych, alternatywnych form zwiedzania (np. questy, gry miejskie, zwiedzanie narracyjne itp.), która przynajmniej w podstawowym zakresie odciążałaby silnie nasyconą przestrzeń nadmorskiej turystyki wypoczynkowej (3S). W ostatnich latach podejmowane są jednak różnorodne działania, które stopniowo zmieniają wizerunek regionu i jego funkcjonalność w kontekście rozwoju przestrzeni turystycznej. Ożywają zwłaszcza te miejsca, które wpisują się w narrację tworzonych tematycznych szlaków kulturowych. Na obszarze powiatu kamieńskiego funkcjonuje kilka szlaków o zasięgu międzynarodowym, w tym kilka certyfikowanych przez Radę Europy – Pomorska Droga Świętego Jakuba, Szlak Cysterski oraz Szlak Wikingów. Realnych kształtów nabiera również nowy szlak dziedzictwa kulturowego Pomorza Zachodniego – Szlak Gryfitów, którego przebieg warunkowany jest obecnością zachowanych miejsc ważnych z punktu widzenia rządzącej niegdyś Pomorzem książęcej dynastii Gryfitów [Duda 2018a, s. 95-112]. Szlak ten ma olbrzymi potencjał rozwojowy, gdyż coraz więcej mieszkańców zaczyna utożsamiać się z regionem

i identyfikować z tematem najdłużej nieprzerwanie panującej dynastii w Europie (ponad 520 lat panowania Gryfitów na Pomorzu). Do promocji tematu i nowo powstałego szlaku przyczyniają się także coraz liczniejsze imprezy o charakterze spotkań edukacyjnych, wystaw tematycznych czy rekonstrukcji historycznych. Dużą aktywnością wykazują się także lokalne grupy regionalistów oraz niewielkie muzea, jak np. Muzeum Historii Ziemi Kamieńskiej, za sprawą którego temat Szlaku Gryfitów czy innych zagadnień związanych z elementami regionalnego dziedzictwa przyczyniają się do popularyzowania tych terenów i edukacji regionalnej, co przekłada się w konsekwencji na odpowiednie zarządzanie i użytkowanie przestrzeni turystycznej.

Niewątpliwie, jedną z przyczyn sukcesu rozwoju turystyki kulturowej w powiecie kamieńskim jest umiejętność wdrażania i zarządzania produktami turystycznymi, które kształtowane są zgodnie z zasadą komplementarności (wzajemnego uzupełniania się) elementów ich rdzenia. Bogate dziedzictwo historyczne Ziemi Kamieńskiej i jej znaczenie w kształtowaniu krajobrazu kulturowego Pomorza Zachodniego wykorzystywane jest obecnie w nowych formach interpretacji i turystyki kulturowej w regionie. Bazując na kluczowych miejscach, jakimi bez wątpienia są Kamień Pomorski, Wolin czy Lubin, systematycznie wdrażana jest narracja tematyczna i oferta alternatywy turystycznej dla wypoczywających na plażach Morza Bałtyckiego. Chronologicznie można poprowadzić narrację tematyczną w regionie, rozpoczynając zwiedzanie np. na grodziskach w Lubinie i Wolinie i kończąc w Kamieniu Pomorskim lub Golczewie (w ruinach danego zamku biskupów kamieńskich). bezpośrednim sąsiedztwie wybrzeża Morza Bałtyckiego udaje się ponadto kształtować narrację związaną z rozwojem turystyki uzdrowiskowej, kąpieliskowej i wypoczynkowej, bazując na zachowanej lub stylizowanej infrastrukturze i architekturze kąpielisk z przełomu XIX i XX w. (np. w Międzyzdrojach). Niepodważalnym atutem tych miejscowości jest wyjątkowo rozwinięta baza noclegowa i gastronomiczna, jak również cała infrastruktura towarzysząca, której obecność w znacznym stopniu przyczynia się do zwiększania atrakcyjności turystycznej regionu.

Przy okazji analizy waloryzacyjnej należy również wspomnieć o nielicznych, ale dość istotnych problemach, z którymi autor próbował się zmierzyć podczas prac inwentaryzacyjnych. Ich główną przyczyną były trudności z dopasowaniem i klasyfikacją niektórych zasobów turystycznych regionu w kontekście ściśle określonych punktów arkusza waloryzacyjnego. Zdecydowanie brakuje oddzielnej klasyfikacji dla obiektów archeologicznych, tj. grodzisk, prehistorycznych miejsc kultu, dolmenów, cmentarzysk czy niezwykle ciekawych znalezisk i artefaktów. W przypadku ziemi kamieńskiej, tego typu stanowisk jest ogromna różnorodność, a wiele z nich odznacza się oryginalnością o ponadregionalnym znaczeniu, np. grodzisko w Lubinie z odkryciem fundamentów pierwszego kościoła chrześcijańskiego na Pomorzu czy Wzgórze Wisielców, miejsce kultu Tryglawa i stanowisko kurhanowe w Wolinie. Do tego dochodzi cały szereg mniejszych stanowisk oraz wystawy archeologiczne w Muzeum Regionalnym w Wolinie czy Muzeum Historii Ziemi Kamieńskiej w Kamieniu Pomorskim. W formularzu zabrakło także miejsca na elementy niematerialnego dziedzictwa kulturalnego regionu, jak np. legendy, historie czy ciekawe postacie i ich życie, które ostatecznie miało wpływ na postrzeganie dzisiejszego *genius loci* miejsca. Legendy i różnego rodzaju opowieści w dużym stopniu kształtują krajobraz kulturowy powiatu kamieńskiego, a wiele z nich odnosi się nie tylko do bogatej przeszłości regionu, ale również atrakcyjnego położenia nad brzegami Morza Bałtyckiego.

Powiat kamieński jest obszarem silnie zróżnicowanym pod względem krajobrazowym i przyrodniczym. Polodowcowa rzeźba powierzchni terenu nadaje mu niepowtarzalnego, miejscami wręcz „podgórskiego” charakteru. Dominującymi w krajobrazie są tzw. wzgórza wolińskie, będące dobrze zachowaną moreną czołową ostatniej fazy zlodowacenia bałtyckiego. Na uwagę zasługuje przede wszystkim najlepiej w Polsce wykształcone

wybrzeże klifowe, które w najwyższym punkcie (Góra Gosań) wznosi się 95 m ponad poziom plaży! Najcenniejsze fragmenty terenów położonych na wyspie Wolin zostały objęte ochroną jako Woliński Park Narodowy. Jego powierzchnia rozciąga się od brzegów Zalewu Szczecińskiego i wysokich wzgórz w okolicach Lubina, poprzez tereny wysp tzw. Bramy Świny aż po klifowe wybrzeże Bałtyku w okolicach Międzyzdrojów i Wiselki. Opisywany mikroregion cieszy się zatem dużą popularnością wśród miłośników turystyki aktywnej (pieszej, rowerowej, wodnej i konnej).

Stosunkowo słabym punktem rozwoju turystyki na obszarze powiatu kamieńskiego jest jego dostępność komunikacyjna. Wprawdzie przez południowe obrzeża regionu przechodzi droga krajowa DK3, która miejscami posiada charakter drogi szybkiego ruchu S3, jak również wiedzie tędy linia kolejowa Szczecin – Świnoujście, to jednak większa część analizowanego powiatu jest nieco odizolowana od głównych strumieni ruchu komunikacyjnego. Drogi wojewódzkie łączą jedynie najważniejsze miasta regionu, m.in. Kamień Pomorski, Wolin, Międzyzdroje czy Golczewo, a wiele z interesujących pod względem turystyczno-kulturowym miejsc jest bardzo słabo skomunikowana z pozostałą częścią regionu. Nadmorska droga DW102 (Międzyzdroje-Kołobrzeg) jest natomiast zbyt wąska i słabo przepustowa dla potężnych strumieni ruchu turystycznego, jakie pojawiają się w tym miejscu od początku czerwca aż do końca sierpnia. Nazbyt często dochodzi do zatorów i ogromnych korków, których rozładowanie trwa niekiedy wiele godzin. Osoby nie posiadające własnego środka transportu muszą ponadto liczyć jedynie na dość rzadko kursujące środki transportu publicznego (kolej czy autobusy).

IV. Powiat kamieński jako destynacja turystyki kulturowej

Bogate dziedzictwo historyczne oraz mnogość atrakcji o charakterze kulturowym sprawiają, że powiat kamieński postrzegany jest jako jeden z najważniejszych celów wyjazdów turystyki kulturowej w województwie. Bliskość wybrzeża Morza Bałtyckiego i popularnych miejscowości wypoczynkowych czy kąpielisk nadmorskich (m.in. Międzyzdroje, Dziwnów, Międzywodzie) w znacznym stopniu determinują jednak charakter omawianej przestrzeni turystycznej, nadając jej wyraźnie określone funkcje rekreacyjne. Turystyka kulturowa pozostaje więc niejako w cieniu, stając się jedynie alternatywą dla przebywających nad morzemczasowiczów. Dobrze wypromowane wydarzenia kulturowe (np. Festiwal Słowian i Wikingów w Wolinie, Festiwal Gwiazd w Międzyzdrojach czy Festiwal Muzyki Organowej w Kamieniu Pomorskim) oraz miejsca historyczne (m.in. Osiedle Katedralne w Kamieniu Pomorskim, grodzisko w Lubinie czy rekonstrukcja osady wikingów w Wolinie) powoli zmieniają ten wizerunek, przyczyniając się do budowania regionalnej tożsamości. Nowe, kreowane w ostatnich latach oferty turystyczne nie posiadają jeszcze wyraźnie ukształtowanej strategii, która pozwoliłaby na rozwój odrębnej i rozpoznawalnej poza regionem przestrzeni turystyki kulturowej.

Analiza potencjału turystyczno-kulturowego powiatu kamieńskiego i interpretacja jej wyników pozwoliły na wskazanie kilku form turystyki kulturowej, które wydają się mieć w regionie najlepsze warunki rozwojowe i mają szansę stać się w niedalekiej przyszłości celem podróży turysty kulturowego.

Turystyka dziedzictwa kulturowego

Zachowane z pożogi wojennej, jak również wcześniejszych okresów wojen i zniszczeń, elementy dziedzictwa kulturowego Pomorza przedstawiają na opisywanym terenie niezwykle cenną wartość historyczną, architektoniczną, religijną oraz kulturową. Obejmują one bardzo duży zakres czasowy, co jest sytuacją unikatową w kontekście

burzliwej historii Pomorza. Na omawianym obszarze zobaczyć można więc zarówno zachowane zabytki archeologiczne z okresu wczesnego średniowiecza i starszych, jak również cenne przykłady budowli średniowiecznych (głównie w stylu gotyckim) i nowożytnych. Ich znaczenie dla identyfikacji krajobrazu kulturowego regionu jest wyjątkowe, nie tylko na tle pozostałych obiektów w województwie, ale także tej części Polski oraz obszaru dawnego Księstwa Pomorskiego (w jego historycznych granicach).

O dużym znaczeniu zabytkowych obiektów Kamienia Pomorskiego i całego powiatu świadczy włączenie miasta w struktury Europejskiego Szlaku Gotyku Ceglanego, a najcenniejsze miejsca powiatu wchodzą w skład Europejskiego Szlaku Cysterskiego (dawne opactwo cysterek w Wolinie) oraz powstającego właśnie Szlaku Gryfitów [Duda 2018a, s. 95-112]. Wolin funkcjonuje jako ważny punkt na Szlaku Wikingów, który jest certyfikowanym szlakiem kulturowym Rady Europy (*Cultural Route of Council of Europe*). Ze względu na olbrzymią nośność medialną tematyki wikingów (zwłaszcza w ostatnich latach, po emisji seriali telewizyjnych nawiązujących do kultury nordyckiej) należałoby jednak zadbać o zdecydowanie większą promocję tego szlaku i znaczenia Wolina dla związków pomorsko-skandynawskich. Doroczny Festiwal Słowian i Wikingów, jakkolwiek znany szeroko poza granicami regionu i Polski, to jeszcze zbyt mało by zbudować markę identyfikującą miejsce z transgranicznym Szlakiem Wikingów i tematyką nordycką. Zdaniem autora, warto zainteresować region tematem Drogi Świętego Olafa, jednego z najbardziej znanych szlaków kulturowych Europy Północnej, nawiązującego do średniowiecznej tradycji pielgrzymowania do grobu świętego króla, mieszczonego się w Trondheim, w Norwegii. Kult Olafa, tak bardzo charakterystyczny dla krajów skandynawskich, znany był również na Pomorzu. Do miejsc szczególnie z nim związanych należałoby zaliczyć m.in. Wolin i Kamień Pomorski. Odpowiednie działania promocyjne, podparte odpowiednią kwerendą i waloryzacją, mogłyby przyczynić się do stworzenia nowego markowego produktu turystyki dziedzictwa w regionie.

Wiele z pomijanych do tej pory miejscowości opisywanego regionu zostało włączonych w struktury Pomorskiej Drogi Świętego Jakuba, największego szlaku pątniczego średniowiecznej i współczesnej Europy. Dzięki inicjatywie jego rewitalizacji w 2013 r., na nowo ożyły niewielkie miejscowości wraz z interesującymi zachowanymi obiektami sakralnymi (i nie tylko) reprezentującymi typowy dla regionu styl gotyku pomorskiego czy charakterystyczną architekturę ryglową. Powiat kamieński cechuje również olbrzymi potencjał w kierunku rozwoju nowych szlaków tematycznych, nawiązujących bezpośrednio do elementów dziedzictwa historycznego i kulturowego Pomorza.

Potencjał powiatu kamieńskiego i jego znaczenie w historii Księstwa Pomorskiego powinny stanowić podstawę budowania przestrzeni turystyki dziedzictwa oraz markowych produktów bazujących na elementach tradycji i kultury pomorskiej. Ich rdzeń mogłyby tworzyć funkcjonujące lub projektowane tematyczne szlaki kulturowe, przebiegające przez teren powiatu. Autor opracowania widzi jednak potrzebę ich znacznie większej promocji, jak również zwiększenia nakładów w budowanie wokół nich działań, wydarzeń oraz mikro-produktów turystycznych. Istnieje również potrzeba poprawy jakości informacji i oznakowania w kontekście przynależności miejsc i obiektów do szlaku. Współpraca pomiędzy poszczególnymi obiektami i zintegrowany system informacyjny pozwoli dodatkowo na wzajemne promowanie się wszystkich włączonych w strukturę szlaku obiektów. Najważniejszym elementem kształtowania markowego produktu turystyki dziedzictwa powinna być jednak edukacja i budowanie więzi pomiędzy lokalnymi społecznościami a regionem. Identyfikowanie się z dziedzictwem i wzmacnianie poczucia własnej tożsamości przyczynić się bowiem może do lepszego zrozumienia regionu i potrzeby jego ochrony i promocji.

Turystyka wydarzeń (eventowa)

Odpowiednio zarządzane, wypromowane i skierowane do szerokiego kręgu odbiorców wydarzenia kulturalne, historyczne, religijne jak również imprezy kultury masowej, w wielu przypadkach stanowią główny motyw przyjazdu turystów do regionu. Powiat kamieński, obok kilku innych (głównie nadmorskich) powiatów województwa wyróżnia się licznymi imprezami o zasięgu ponadregionalnym, a nawet międzynarodowym. Do najbardziej znanych należy Festiwal Słowian i Wikingów, organizowany każdego roku w skansenie w Wolinie. To jedna z największych tego typu imprez w Europie, przyciągająca rzesze miłośników historii i rekonstruktorów z całego świata. O ile jednak rozpoznawalność imprezy oraz jej popularność nie podlega dyskusji, to jednak oddziaływanie produktu na region, jak również jego udział w kształtowaniu lokalnej przestrzeni turystyki kulturowej pozostawia jeszcze sporo do życzenia. Pojawiają się opinie lokalnych społeczności, że skądinąd świetnie zorganizowany Festiwal, jest spotkaniem ludzi o podobnych zainteresowaniach, pewnego rodzaju zlotem ściśle określonego grona rekonstruktorów historycznych, mało otwierającym się na osoby z zewnątrz, turystów czy wypoczywających w tym czasie nad morzem wczasowiczów. Potencjał wydarzenia jest jednak bardzo wysoki i przy odpowiednim zarządzaniu i większej promocji wydarzenia wśród turystów może stać się flagową imprezą turystyki kulturowej nie tylko regionu powiatu kamieńskiego, ale również całego województwa.

Nieco inaczej sytuacja wygląda z Festiwalem Gwiazd w Międzyzdrojach, który cieszy się olbrzymią popularnością wśród przebywających nad morzem turystów, jak również osób zainteresowanych światem kina, teatru i muzyki. Festiwalowi towarzyszą różnorodne spotkania, projekcje filmów przedstawienia i imprezy towarzyszące. Najbardziej oczekiwanym momentem jest odsłonięcie kolejnych odcisków dłoni znanych aktorów na Promenadzie Gwiazd. To jeden z najbardziej medialnych i widowiskowych festiwali na polskim wybrzeżu, który z powodzeniem wpisuje się w rozrywkowy charakter przestrzeni turystycznej regionu. Należy jednak zauważyć, że wydarzenie to posiada wyraźnie rozrywkowy charakter i w żaden sposób nie nawiązuje do tradycji czy szerzej krajobrazu kulturowego regionu. Jest imprezą masową, której lokalizacja jest przypadkowa i może być łączona jedynie z ogromną popularnością Międzyzdrojów wśród przyjezdnych i wypoczywających nad morzem wczasowiczów. Trudno więc do końca mówić tu o zjawisku kulturowym, utożsamianym z charakterystycznym *genius loci* regionu. Festiwal zagościł jednak na stałe w kalendarzu imprez ogólnopolskich i z pewnością kształtuje wizerunek miejsca jako znaczącego punktu na mapie krajowej turystyki wydarzeń (turystyki eventowej).

Turystyka religijna

Pomorze Zachodnie, podobnie jak większa część Polski zachodniej nie należy do najbardziej popularnych celów turystyki religijnej i pielgrzymkowej. Są to regiony uważane za dość marginalne pod względem tradycji religijnych i popularności pielgrzymowania do miejsc świętych [Duda 2016, s.119-136]. W dużej mierze wynika to wielowiekowych tradycji reformacyjnych na tych terenach i całkowitej wymianie ludności po II wojnie światowej. Na tym tle opisywany powiat kamieński wyróżnia się dość znacznymi zasobami i sporym potencjałem do rozwoju turystyki religijnej, przynajmniej w skali regionu. Już w czasach historycznych tutaj znajdowała się pierwsza siedziba biskupia Pomorza (początkowo w Wolinie, a następnie w Kamieniu Pomorskim), utworzona w XII w. po misji chrystianizacyjnej biskupa Ottona z Bambergu. Podobnie obecnie, Kamień Pomorski jest, obok Szczecina, najważniejszym centrum archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej, a tutejszy kościół pełni funkcje jej konkatedry. Dodatkowo, w 2010 r. ustanowiono tu Sanktuarium Cudownego Obrazu Brzozdowieckiego Pana Jezusa Ukrzyżowanego i Matki Bożej Bolesnej, co przyczyniło się do zwiększenia ruchu pątniczego i uznanie katedry jako celu lokalnego

i regionalnego pielgrzymowania. Należy jednak podkreślić, że miejsce to nie posiada historycznego uzasadnienia tego typu aktywności i choć od wieków pełniło ważne funkcje religijne (w kontekście administracyjnym oraz duchowym), nie funkcjonowało w świadomości jako ważny ośrodek pielgrzymkowy.

Przez teren powiatu kamieńskiego przebiegają liczne szlaki tematyczne, w tym kilka o charakterze religijnym, czy raczej historyczno-religijnym. Należą do nich m.in. Pomorska Droga Świętego Jakuba, która jest częścią największej w Europie sieci szlaków pątniczych i kulturowo-religijnych, a także Szlak Misji Chrystianizacyjnej Świętego Ottona z Bambergu – wirtualny szlak, który nadal czeka na pełną rewitalizację i zagospodarowanie, jako produktu turystyki religijnej i kulturowej. Zdaniem autora, stworzenie tego typu szlaku mogłoby doskonale wypełnić lukę regionalnego produktu turystyki religijnej. W dużej mierze bazuje bowiem on na historycznych źródłach i przesłankach, wskazując jednocześnie na oryginalny, pomorski charakter dawnej pobożności ludowej i początkach chrześcijaństwa w tej części Europy. Przez Łukęcin, Kamień Pomorski i Wolin przebiega również trasa Szczecińskiej Pieszej Pielgrzymki na Jasną Górę, która każdego roku w lipcu, przemierza ponad 630 km by dotrzeć ostatecznie do Częstochowy.

Bibliografia:

- Buryan P., Mikos v. Rohrscheidt A., 2014, *Raport z analizy potencjału turystyczno-kulturowego powiatu kołobrzeskiego*, Turystyka Kulturowa, vol.6 (2014), s. 95-108
- Duda T., Duda M., Śledziński R., 2014, *Kanon krajoznawczy województwa zachodniopomorskiego*, wyd. dudowie.pl, Szczecin
- Duda T., 2016, *Kształtowanie się przestrzeni współczesnej turystyki religijnej na obszarach marginalnych (w oddaleniu od znaczących centrów religijnych i wielkich szlaków pielgrzymkowych) na przykładzie Pomorza Zachodniego*, [w:] J. Latosińska, J. Mokras-Grabowska (red.) „Kultura i turystyka. Sacrum i profanum”, ROTWL, Łódź, s. 119-136
- Duda T., 2018a, *Szlak dziedzictwa kulturowego jako produkt identyfikujący tożsamość i stymulujący dywersyfikację turystyki w regionie – na przykładzie budowanego Szlaku Gryfitów (Pomorze Zachodnie)*, Turystyka Kulturowa, vol. 4 (2018), s. 95-112
- Duda T., 2018b, *Raport z analizy potencjału turystyczno-kulturowego powiatu stargardzkiego*, Turystyka Kulturowa, vol.6 (2018), s. 115-136
- Duda T., 2019, *Raport z analizy potencjału turystyczno-kulturowego powiatu grodzkiego Szczecin*, Turystyka Kulturowa, vol.1 (2019), s. 142-165
- Lewańska A., 2014, *Raport z analizy potencjału turystyczno-kulturowego powiatu miasta Koszalina i powiatu ziemskiego koszalińskiego*, Turystyka Kulturowa, vol.11 (2014), s. 87-98
- Mikos von Rohrscheidt A., 2010, *Turystyka kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy* (wyd.2), wyd. KulTour.pl, Poznań